

บทความวิชาการ :

การปรับตัวเพิ่มภูมิคุ้มกันเพื่อความอยู่รอด

ภายใต้บริบทความขัดแย้งภูมิรัฐศาสตร์และความไม่แน่นอนของโซ่อุปทานโลก

เอกสารประกอบการบรรยาย หลักสูตรนักบริหารการงบประมาณระดับสูง (นงส. รุ่นที่ 13)

สถาบันพัฒนาบุคลากรด้านการงบประมาณ สำนักงานงบประมาณ วันที่ 6 มิถุนายน 2569

โดย ดร.ธนิต โสรัตน์

ประธานสภาที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาแรงงานแห่งชาติ

รองประธานสภาองค์การนายจ้างผู้ประกอบการค้าและอุตสาหกรรมไทย (ECONTHAI)

วันที่ 6 มิถุนายน 2569

1. ภูมิรัฐศาสตร์และปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจ (Geopolitics & Power Interaction)

ภูมิรัฐศาสตร์หมายถึงการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการเมืองโลก โดยวิเคราะห์ผ่านปัจจัยทางภูมิศาสตร์รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติ ประชากร เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีซึ่งเป็นปัจจัยตัวกำหนดอำนาจและการตัดสินใจของแต่ละประเทศ คำนิยามทางรัฐศาสตร์หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจการเมืองระหว่างประเทศทั้งด้านเชิงบวกและความสัมพันธ์เชิงลบทั้งระดับทวิภาคีและ/หรือพหุภาคี เกี่ยวข้องกับขอบเขตพื้นที่อธิปไตยของดินแดน ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การครอบครองและใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เส้นทางคมนาคมขนส่ง การเชื่อมโยงโซ่อุปทานการค้าการลงทุน และการเคลื่อนย้ายการเงิน-ตลาดทุน ฯลฯ ฉากทัศน์เศรษฐกิจของไทยมีการเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลก เกี่ยวข้องกับการจัดการความสมดุลด้านภูมิรัฐศาสตร์และความสมดุลด้านปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจคืออำนาจเชิงสัมพันธ์ระดับปัจเจกบุคคล องค์กร หรือระดับรัฐต่อรัฐเพื่อความได้เปรียบในการเจรจาต่อรอง

ฉากทัศน์เศรษฐกิจไทยมูลค่าประมาณ 19.28 – 20.01 ล้านล้านบาท อยู่ในอันดับที่ 31 ของโลก ภาวะเศรษฐกิจเกี่ยวข้องโดยตรงกับตลาดแรงงานซึ่งเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคเชิงปริมาณ (เมษายน 69) จำนวนประมาณ 41.01 ล้านคน อัตราว่างงานร้อยละ 0.91 ในจำนวนนี้เป็นแรงงานในระบบประกันสังคม (มาตรา 33) ประมาณ 12.159 ล้านคน อัตราว่างงานร้อยละ 2.0 และแรงงานอิสระนอกภาคเกษตร ประมาณ 9.5 ล้านคน คริวเรือแรงงานทำให้มีการบริโภคตามด้วยการลงทุนเป็นที่มาของภาษีในรูปแบบต่างๆ ซึ่งเป็นแหล่งรายได้ของรัฐ เศรษฐกิจไทยผูกพันเชื่อมกับเศรษฐกิจโลกในสัดส่วนที่สูงทั้งด้านการนำเข้า การส่งออก การท่องเที่ยว การลงทุนทางตรงและการเคลื่อนย้ายทุนระหว่างประเทศโดยมีสัดส่วนมากกว่า 1.3 เท่าของ GDP ดังนั้นปัจจัยภายนอกทั้งทางบวกและทางลบตลอดจนภาวะเศรษฐกิจ ความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ สภาวะแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศตลอดจนการแพร่ระบาดของโรคร้าย ปัจจัยดังกล่าวล้วนมีอิทธิพลต่อภาวะเศรษฐกิจ-ตลาดแรงงานและความเป็นอยู่ของคริวเรือไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

กล่าวได้ว่าในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาโดยเฉพาะหลังวิกฤตการแพร่ระบาดโควิด-19 (พ.ศ. 2565) สภากรรมการทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศต่างๆ โดยเฉพาะประเด็นปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจและความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ส่งผลให้เกิดความไม่แน่นอนและความผันผวนทางเศรษฐกิจที่ยากในการคาดเดา อีกทั้งการค้าระหว่างประเทศมีความซับซ้อนเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์แอบแฝงที่คลุมเคลือ ภาวะดังกล่าวส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยซึ่งมีความเปราะบางในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลง ในช่วงที่ผ่านมาเศรษฐกิจไทยติดกับดักอัตราการเติบโตต่ำกว่าศักยภาพช่วง 5 ปีหลังวิกฤตโควิด-19 (พ.ศ. 2561 – 2569) อัตราการขยายตัวเฉลี่ยเพียงร้อยละ 2.32 หากไม่รวมประเทศเมียนมาและบรูไนเป็นอัตราการขยายตัวที่ต่ำสุดของอาเซียน ประเทศไทยกำลังเผชิญกับภาวะรับแรงกระแทกจากการเปลี่ยนแปลงทางภูมิรัฐศาสตร์และความไม่แน่นอนตลอดจนความผันผวนของเศรษฐกิจโลก โดยเฉพาะการมีปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจค่อนข้างจำกัดในการเจรจาทางการค้าตลอดจนการเข้าถึงเทคโนโลยี ปัญหามาจากขาดการเตรียมการทำให้มีภูมิคุ้มกันในการรับมือต่อการเปลี่ยนผ่านค่อนข้างจำกัดสะท้อนจากอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่อยู่ในอัตราร่ำรวยต่ำรายอาเซียน (ปีพ.ศ. 2569 คาดการณ์เศรษฐกิจขยายตัวร้อยละ 1.6 – 2.0

ผลกระทบจากเศรษฐกิจไทยซึ่งมีอัตราการขยายตัวที่ต่ำ

1) การติดกับดักรายได้ปานกลางระดับสูง มีผลโดยตรงต่อรายได้ครัวเรือนที่ไม่ขยายตัวไปจนถึงติดลบ โดยเฉพาะลดกำลังการซื้อและการบริโภคซึ่งมีมูลค่าสัดส่วนอยู่ใน GDP ประมาณร้อยละ 59 สะท้อนจากอัตราเงินเฟ้อของไทยก่อนวิกฤตพลังงาน (ปีพ.ศ. 2569) อยู่ในระดับที่เกือบตกขอบติดลบ

2) มีผลต่ออัตราค่าจ้างของไทยอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าที่ควรจะเป็น ภาวะเศรษฐกิจที่ไม่เอื้อส่งผลต่อความสามารถของผู้บริโภคในการซื้อสินค้าราคาสูงรวมถึงขีดความสามารถในการแข่งขันของผู้ประกอบการไทยไม่สามารถแข่งราคากับสินค้าจากภายนอกประเทศโดยเฉพาะจีนซึ่งใช้ประโยชน์ทางภูมิรัฐศาสตร์ เช่น การเชื่อมโยงคมนาคมที่สะดวกและรวดเร็วตลอดจนข้อตกลงการค้าเสรีภาษี “ศูนย์” ผลคือทำให้ผู้ประกอบการไทยต้องแข่งขันด้านราคากระทบต่ออัตราค่าจ้างของไทยที่ต่ำกว่าศักยภาพ

3) ภาวะหนี้ครัวเรือนอยู่ในระดับสูง การขยายตัวทางเศรษฐกิจในอัตราร่ำรวยต่ำและอัตราค่าจ้างที่ไม่สมดุลกับค่าใช้จ่ายทำให้หนี้ครัวเรือนของไทยอยู่ในอันดับสูงประมาณร้อยละ 86.7 ของ GDP (ประมาณ 16.44 ล้านล้านบาท) ในจำนวนนี้เป็นหนี้เสียหรือ NPL สัดส่วนร้อยละ 9.45 ภาวะหนี้ครัวเรือนของไทยยังมีอัตราการเร่งตัวต่อเนื่อง

4) ภาค SMEs มีความเปราะบางในการรับมือการเปลี่ยนแปลง ภาวะของ SMEs ซึ่งเป็นสัดส่วนร้อยละ 90 ของสถานประกอบการ มีแรงงาน 1 ใน 3 ของการจ้างงาน กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกทั้งด้านกติกาการค้าโลกรวมถึงการขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ส่งผลทำให้ต้นทุนวัตถุดิบ - โลจิสติกส์สูงขึ้นและตลาดทั้งภายในและส่งออกหดตัว ขณะที่ขีดความสามารถในการเจรจาต่อรองมีข้อจำกัดและขีดความสามารถในการแข่งขันที่ลดน้อยถอยลง

5) งบประมาณขาดดุลและหนี้สาธารณะในสัดส่วนที่สูง ปัจจัยจากขีดความสามารถในการแข่งขันและผลกระทบจากความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์มีผลโดยตรงต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ประชากรที่มี

รายได้ไม่สูงทำให้ฐานผู้เสียภาษีมีประมาณ 4.0 ล้านคน ขณะที่รายจ่ายของรัฐในการกระตุ้นเศรษฐกิจเพื่อช่วยเหลือครัวเรือนภายใต้โครงการต่างๆ สูงขึ้นในแต่ละปี ผลคือในช่วง 5 ปีที่ผ่านมางบประมาณขาดดุลมีการขยายตัวส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของหนี้สาธารณะ

6) **ข้อจำกัดภูมิคุ้มกันรับมือการเปลี่ยนแปลง** จากความอ่อนแอของภาคเอกชนและการเมืองในประเทศทำให้ในช่วงที่ผ่านมาขาดมาตรการในการรับมือการเปลี่ยนแปลงและไม่แน่นอนของเศรษฐกิจโลกรวมถึงปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจและความขัดแย้งในทางภูมิรัฐศาสตร์ซึ่งกระทบต่อภาคส่งออกด้านพลังงาน การเปลี่ยนแปลงกติกการค้าโลกและการเข้าถึงเทคโนโลยี ปัจจัยดังกล่าวมีผลต่อภูมิคุ้มกันที่ค่อนข้างจำกัดในการรับมือของไทยภายใต้บริบทโลกใหม่

2. โจทย์ : ความท้าทายการรับมือความไม่แน่นอนของภูมิรัฐศาสตร์โลก

1) **โลกที่แบ่งขั้ว (Multipolar World)** ความเข้มข้นของการขัดแย้งด้านเศรษฐกิจ การกีดกันทางการค้าและการลงทุน การแย่งชิงเข้าถึงแหล่งทรัพยากร เช่น พลังงาน-แร่ธาตุ-วัตถุดิบและตลาด ทำให้ประเทศต่างๆ ด้วยการรวมกลุ่มเพื่อสร้างกติกาและระเบียบการค้าใหม่ เช่น สหภาพยุโรป อาเซียน กลุ่มประเทศ G7 กลุ่ม OECD กลุ่ม BRICS ฯลฯ โดยเฉพาะมหาอำนาจทางทหารและเศรษฐกิจมีอำนาจต่อรองสูงออกกติกการค้าซึ่งเป็นประโยชน์ของตนเอง เช่น มาตรการภาษีของปธน.ทรัมป์ (Reciprocal Tariff) เก็บภาษีนำเข้าร้อยละ 15 – 19 โลกที่แบ่งขั้วทำให้มีการสร้างกฎเกณฑ์การค้าซึ่งเอื้อประโยชน์ต่อประเทศตัวเองส่งผลกระทบต่อการแตกแยกของโซ่อุปทานโลก (Supply Chain Fragmentation)

2) **ปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างประเทศภายใต้ระเบียบโลกใหม่ (Power Interaction on New World Order)** กลไกการค้าโลกภายใต้ระเบียบโลกใหม่มาพร้อมกับการกีดกันทางการค้าในรูปแบบต่างๆ ทั้งด้านการเปิดตลาดเสรี การลงทุนด้านสิ่งแวดล้อม มาตรฐานสินค้า ด้านสิทธิมนุษยชน ฯลฯ กรณีของไทยมีปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจค่อนข้างจำกัดขาดอำนาจในการต่อรองเนื่องจากเศรษฐกิจพึ่งพาการส่งออกเป็นหลัก โดยเฉพาะตลาดจีน สหรัฐฯ อียู กรณีศึกษา เช่น

- มาตรการกีดกันทางการค้าแบบไม่ใช่ภาษีเป็นตัวตั้ง (NTMs : Non-Tariff Barrier Measure) ทั้งแบบทวีภาคีและพหุภาคีนำมาใช้แบบเลือกปฏิบัติ เช่น มาตรฐานสุขอนามัย (SPS), ข้อกำหนดทางเทคนิค (TBT), การจำกัดโควตา, และขั้นตอนศุลกากรที่ซับซ้อน เพื่อคุ้มครองอุตสาหกรรมในประเทศ มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม-สังคม-ธรรมาภิบาลและสิทธิมนุษยชน (ESG)
- มาตรการกีดกันทางการค้าแบบที่ใช้ภาษี (Tariff Barrier) เช่น กรณี ปธน.โดนัลด์ ทรัมป์ ของสหรัฐอเมริกาช่วงกลางปีพ.ศ. 2568 ออกมาตรการภาษีตอบโต้ “Reciprocal Tariff” เก็บภาษีอัตราสูงกับประเทศต่างๆ ที่ได้เปรียบดุลการค้าโดยใช้เครื่องมือปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เหนือกว่าในการให้ประเทศต่างๆ ต้องยอมต่างเพื่อแลกเปลี่ยนกับผลประโยชน์ประเทศตน กรณีของประเทศไทยถูกเรียกเก็บภาษีร้อยละ 19 แต่ต่อมาถูกรัฐสภาขยับยั้งกลับมาใช้อัตราภาษีร้อยละ 10 จนถึงเดือนกรกฎาคม 2569

- มาตรการควบคุมการค้าสินค้าใช้แรงงานบังคับ (Forced Labor Law) ผู้แทนการค้าสหรัฐหรือ USTR ประกาศให้ไทยเป็นหนึ่งใน 45 ประเทศถูกเรียกเก็บภาษีพิเศษร้อยละ 12.5 และอีก 15 ประเทศถูกเก็บพิเศษร้อยละ 10.0 มีผล 24 กรกฎาคม 2569 โดยอ้างความไม่เป็นธรรมทางการค้า

3) ไทยมีความอ่อนไหวด้านภูมิรัฐศาสตร์ เนื่องจากการพึ่งพาการค้าระหว่างประเทศในสัดส่วนที่สูง ด้านส่งออกมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 57.75 ของ GDP โซ่อุปทานของภาคส่งออกมีมูลค่าและการจ้างงานทั้งทางตรงทางอ้อมมากกว่าครึ่งหนึ่งของตลาดแรงงานเกี่ยวข้องกับภาคอุตสาหกรรมการผลิต ภาคบริการ ภาคเกษตร ประมง-ปศุสัตว์ ขณะเดียวกันภาคนำเข้ามีสัดส่วนอยู่ในเศรษฐกิจถึงร้อยละ 59.36 โดยเฉพาะนำเข้าพลังงานเป็น 1 ใน 5 ของมูลค่าการนำเข้าทั้งหมดการพึ่งพาเศรษฐกิจโลกภายใต้ความไม่แน่นอนจึงเป็นปัจจัยเสี่ยงทั้งด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศในระดับที่น่ากังวล

4) ความเสี่ยงพึ่งพาพลังงานจากภายนอกในสัดส่วนที่สูง ความท้าทายที่สำคัญคือความไม่แน่นอนของภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างประเทศที่มีความเปราะบางจากการแบ่งขั้วอำนาจ กล่าวคือไทยนำเข้าพลังงานทั้งน้ำมันดิบ-แก๊สจากภายนอกสูงถึงร้อยละ 92 เป็นการนำเข้าจากตะวันออกกลางมากกว่าครึ่ง ส่งผลต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจเป็นจุดอ่อนของไทยซึ่งต้องมีการบริหารความเสี่ยง เช่น กรณีความขัดแย้งตะวันออกกลาง (มี.ค. - พ.ค. 69) ทำให้ราคาน้ำมันปรับตัวสูงถึงร้อยละ 73 กระทบต่อภาวะการขาดแคลนน้ำมัน รวมถึงราคาค่าขนส่งสินค้าอุปโภคและบริโภค

3. ความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics Conflicts)

หมายถึง การแย่งชิงอำนาจ อิทธิพล และผลประโยชน์ระหว่างประเทศหรือกลุ่มประเทศโดยใช้ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ เช่น ดินแดน ทรัพยากรธรรมชาติและที่ตั้งทางยุทธศาสตร์เป็นฐานในการดำเนินนโยบายส่งผลให้เกิดความตึงเครียด-สงครามหรือการแข่งขันทางเศรษฐกิจ/เทคโนโลยีซึ่งกระทบต่อเสถียรภาพการค้าโลก ประเทศไทยมีความอ่อนไหวต่อความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ซึ่งมีผลต่อความไม่แน่นอนของบริบทการค้าระหว่างประเทศ ความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์จึงมีผลต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ตัวอย่างความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ :

1) ความขัดแย้งสงครามรัสเซีย-ยูเครน

เริ่มช่วงต้นปีพ.ศ. 2565 จนถึงปัจจุบันความขัดแย้งยังไม่ยุติ รัสเซียเป็นผู้ผลิตน้ำมันและแก๊สรายใหญ่ของโลกส่วนใหญ่ส่งออกไปยุโรปและประเทศจีน ขณะที่ยูเครนเป็นผู้ส่งออกปุ๋ยยูเรียและธัญพืชซึ่งไทยนำเข้ามาใช้ในภาคเกษตรและปศุสัตว์ ความขัดแย้งในภูมิภาคยูเครนส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจยุโรปซึ่งเป็นคู่ค้าส่งออกลำดับต้นๆ ของไทย ผลของสงครามที่ยืดเยื้อทำให้เศรษฐกิจของสหภาพยุโรปอ่อนแอเพราะต้องช่วยเหลือด้านอาวุธให้กับยูเครนกระทบต่อการส่งออกของไทย ขณะเดียวกันในช่วงแรกของสงครามมีผลต่อ

ราคาพลังงานและราคาแก๊สแต่เป็นเพียงระยะสั้นๆ เนื่องจากพื้นที่ขัดแย้งไม่ใช่แหล่งนำเข้าพลังงานของไทย อย่างไรก็ตามผลกระทบต่อไทยรัฐบาลใช้เงินกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิงเข้าไปอุดหนุนราคาน้ำมันใช้งบประมาณมากกว่า 1.3 แสนล้านบาท

2) ความขัดแย้งตะวันออกกลาง (สหรัฐฯ-อิหร่าน)

สงครามเริ่มปลายเดือนกุมภาพันธ์ 2569 และยืดเยื้อมาจนถึงปัจจุบันมีการทำลายแหล่งผลิตน้ำมันและปิดช่องแคบฮอร์มุซซึ่งเป็นเส้นทางเข้า-ออกอ่าวเปอร์เซีย ภูมิภาคตะวันออกกลางเป็นแหล่งนำเข้าพลังงานของไทยสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 58 ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจอย่างรุนแรงเป็นตัวอย่างซึ่งแสดงถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจจากความขัดแย้งทางภูมิภาค

ผลกระทบทางเศรษฐกิจ เช่น

- ราคาน้ำมันตลาดโลกมีการปรับตัวสูง ราคาน้ำมันดีเซลในประเทศช่วงสูงสุดเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 73 กระทบต่อค่าขนส่งสินค้าและโลจิสติกส์ทั้งระบบและทำให้ต้นทุนวัตถุดิบต้นน้ำปรับตัวสูงขึ้น เช่น เม็ดพลาสติก เหล็ก ปุ๋ย สินค้าอุปโภค บริโภค ส่งผลกระทบต่ออัตราเงินเฟ้อจากก่อนหน้าประมาณร้อยละ 0.5 ปรับตัวสูงขึ้นเป็นร้อยละ 2.5 อีกทั้งทำให้อัตราแลกเปลี่ยนของเงินสกุลต่างๆ มีความผันผวน
- รัฐบาลต้องใช้เงินกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิง เพื่อพยุงรักษาระดับราคาน้ำมันไม่ให้กระทบเศรษฐกิจช่วงราคาสูงสุดใช้เงินกองทุน 62,346 ล้านบาท
- ด้านนโยบายสาธารณะ รัฐบาลมีการออกพ.ร.ก. กู้เงิน 4.0 แสนล้านบาท ส่วนหนึ่งนำมาใช้กระตุ้นเศรษฐกิจภายใต้ “โครงการไทยพลัส” และสวัสดิการแห่งรัฐ ใช้เงิน 1.75 แสนล้านบาท และส่วนหนึ่งมาใช้ในการดูแลกองทุนน้ำมันเชื้อเพลิงส่งผลทำให้หนี้สาธารณะทะลุเพดานร้อยละ 70
- ผลกระทบอัตราค่าขนส่งทางเรือระหว่างประเทศ สงครามสหรัฐฯ-อิหร่านมีผลทำให้ค่าระวางเรือระหว่างประเทศมีการปรับตัวสูงขึ้น เช่น เส้นทางสหรัฐฯ ปรับขึ้นร้อยละ 32 เส้นทางยุโรปเพิ่มขึ้นร้อยละ 45 เส้นทางไปจีนเพิ่มร้อยละ 44 - 92 เส้นทางญี่ปุ่นปรับเพิ่มขึ้นร้อยละ 48 นอกจากนี้มีการเก็บค่าความเสี่ยงและ Bunker Charge ส่งผลกระทบต่อราคาสินค้าปรับตัวสูงขึ้น
- การปิดช่องแคบฮอร์มุซ กระทบเส้นทางส่งออกของไทยไปตะวันออกกลางมูลค่าเฉลี่ยเดือนละ 5 พันล้านเหรียญสหรัฐ สัดส่วนร้อยละ 4 ของมูลค่าส่งออกทั้งหมด
- มีผลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ผลของความขัดแย้งภูมิรัฐศาสตร์อ่าวเปอร์เซียกระทบต่อราคาพลังงานและเส้นทางขนส่งสินค้ารวมถึงการปรับขึ้นของราคาวัตถุดิบที่เกี่ยวข้องกับปิโตรเลียม-สินค้าอุปโภคบริโภคและกระทบต่อโซ่อุปทานการค้าโลก ประเทศไทยพึ่งพาแหล่งน้ำมันตะวันออกกลางและการนำเข้า-ส่งออก มีผลกระทบต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจประมาณร้อยละ 0.5 คาดว่า GDP ปี 2569 อาจขยายตัวเหลือร้อยละ 1.6 - 2.0

จากที่คาดการณ์ไว้ก่อนหน้าร้อยละ 2.5 (IMF : เศรษฐกิจโลกอาจขยายตัวลดลงจากร้อยละ 3.0 มาอยู่ที่ร้อยละ 2.0 – 2.5)

3) ความขัดแย้งชายแดนไทย-กัมพูชา

เป็นส่วนหนึ่งของหนึ่งความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์กระทบต่อบริบทความเสี่ยงทางเศรษฐกิจและกระทบต่อโซ่อุปทานการผลิต กัมพูชามีอัตราค่าจ้างต่ำและได้รับสิทธิทางภาษีเป็นฐานการผลิตและการลงทุนนอกประเทศสำคัญของไทย เป็นตลาดส่งออกก่อนมีความขัดแย้งมูลค่าปีละ 9,253.6 ล้านเหรียญสหรัฐ หรือประมาณ 3.007 แสนล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนต่อ GDP ประมาณร้อยละ 1.5 ความขัดแย้งซึ่งเกิดจากเส้นแบ่งพรมแดนไปสู่สงครามชายแดน 2 รอบ เดือนกรกฎาคมและเดือนธันวาคม 2568 ผลกระทบทางเศรษฐกิจคือการปิดชายแดนทำให้ช่วง 4 เดือนแรก (ม.ค. - เม.ย. 68) มูลค่าส่งออกหายไป 2,412.9 ล้านเหรียญสหรัฐ หรือประมาณ 78,419 ล้านบาท มูลค่าส่งออกเปรียบเทียบกับช่วงเดียวกัน (ม.ค. - เม.ย.) ลดลงร้อยละ 74.8 (Y/Y) สถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมีความกังวลว่าความขัดแย้งไปถึงสู่การสู้รบอาจกลับมาซึ่งจะมีผลกระทบด้านความมั่นคง ความเชื่อมั่นการท่องเที่ยว-การลงทุนและงบประมาณของประเทศมีผลต่อความไม่แน่นอนของโซ่อุปทานการผลิตและบริการที่เกี่ยวข้อง

4. การปรับตัวเพิ่มภูมิคุ้มกันเพื่อความอยู่รอด ... ภายใต้ความผันผวนและไม่แน่นอนของบริบทโลก

ภูมิทัศน์เศรษฐกิจโลกของศตวรรษที่ 21 คือการแบ่งค่ายและแบ่งขั้วยึดถือผลประโยชน์ของประเทศเป็นสำคัญ ขณะเดียวกันการเกิดใหม่ของประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจและทางทหารทำให้เห็นการแก่งแย่งชิงผลประโยชน์หรือการกำหนดเกณฑ์การค้าของตนเองโดยไม่อยู่บนพื้นฐานของกติกาการค้าโลกส่งผลกระทบต่อความผันผวนและไม่แน่นอนของโซ่อุปทานโลก ไม่สามารถคาดเดาทิศทางและเหตุการณ์ที่จะเกิดในอนาคต บางกรณีเป็นเหตุการณ์ที่เกินกว่าการประเมินสถานการณ์กรณีที่เราร้ายที่สุด (Worst Case Scenario) เช่น ความขัดแย้งภูมิรัฐศาสตร์ในยูเครน และล่าสุดอ่าวเปอร์เซียทำให้เกิดเป็นวิกฤตพลังงานในระดับโลกแม้แต่ความขัดแย้งสงครามชายแดนไทย-กัมพูชาช่วงกลางปีถึงปลายปีพ.ศ. 2568 จัดเป็นส่วนหนึ่งของความขัดแย้งภูมิรัฐศาสตร์

นอกจากนี้ความเสี่ยงที่มาจากภูมิเศรษฐกิจโลก (Geo Economic) ที่ไม่แน่นอนและมีความซับซ้อน อีกทั้งมีความซับซ้อนและคาดเดาได้ยาก มีการกล่าวว่าโลกเข้าสู่ยุค VUCA โดยมีองค์ประกอบเป็นผลจากปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันของประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจทำให้เกิดมาตรการกีดกันทางการค้าและการครอบงำตลาดในรูปแบบต่างๆ ทั้งระดับทวีปและพหุภาคีกำลังกลายเป็นโลกาภิวัตน์ซึ่งจะมีผลต่อเศรษฐกิจของไทยแน่นอน ผลกระทบที่จะมีไปถึงผู้ประกอบการโดยเฉพาะ Micro Business/SMEs ตลอดจนตลาดแรงงานจึงเป็นสิ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ ทางออกของปัญหาคือพลวัตของการเปลี่ยนแปลงต้องเห็นเป็นโอกาสหรือเป็นภัยคุกคามโดยการเตรียมการรับมือเพื่อรับมือกับความไม่แน่นอนและความผันผวน

จากการเปลี่ยนแปลง (Change & Transformation) โดยต้องทำในทุกมิติทั้งด้านการปรับตัว ปรับกลยุทธ์ ทุนมนุษย์ การเข้าถึงเทคโนโลยี ฯลฯ

กรณีศึกษาภาคธุรกิจ : การเพิ่มภูมิคุ้มกันเพื่อรับมือระเบียบโลกใหม่

1) การประเมินโจทย์ใหม่เป็นภัยคุกคามหรือโอกาส (Treat & Opportunity Evaluation) ต้องมีการประเมินในทุกมิติจากผลการเปลี่ยนแปลงกลไกการค้าโลกและธุรกรรมบนห่วงโซ่อุปทานมีผลกระทบมากน้อยอย่างไรต่อการดำเนินธุรกิจ ประเด็นนี้มีความสำคัญจะต้องเห็นภาพโจทย์ใหม่ของการทำธุรกิจภายใต้ไทยเป็นประเทศการค้าเสรี ผลจากโลกาภิวัตน์จึงมีผลต่อระดับจุลภาคโดยตรง

2) การยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน (Competitiveness) ขีดความสามารถในการแข่งขันมีผลโดยตรงต่อปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจในห่วงโซ่อุปทานการค้าทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค หัวข้อนี้ทุกคนรู้แต่ทำได้ยากเนื่องจากแต่ละธุรกิจมีความแตกต่างกันตั้งแต่โครงสร้างเป็นขนาดเล็ก ธุรกิจ SME หรือขนาดใหญ่ ตำแหน่งของธุรกิจอยู่ในกลุ่ม Sunset Industry หรือ Frist New S-Curve Industry

3) การประเมินตำแหน่งธุรกิจและปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจในห่วงโซ่อุปทาน (Business Position) การดำเนินธุรกิจภายใต้ความไม่แน่นอนจำเป็นที่จะต้องประเมินตำแหน่งของธุรกิจเมื่อเทียบกับคู่แข่งอยู่ตรงไหน เกี่ยวข้องกับต้นทุนซึ่งเป็นที่มาของราคา (Cost & Price) นวัตกรรมและเทคโนโลยี ความสามารถและปฏิสัมพันธ์ในห่วงโซ่อุปทานในการเจรจาต่อรองกับลูกค้าเกี่ยวข้องกับการส่งต่อราคาและด้านซัพพลายเออร์เกี่ยวข้องกับการรับแรงกระแทกจากต้นทุนที่เกิดจากปัจจัยภายนอกมีมากน้อยเพียงใด

4) ทุนมนุษย์ (Human Capital) เกี่ยวข้องกับทรัพยากรบุคคลซึ่งต้องมาก่อนทักษะ หากคนที่มีไม่มีศักยภาพและคุณภาพการพัฒนาทักษะเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงก็ยากที่จะประสบความสำเร็จ หัวข้อนี้เป็นส่วนสำคัญมีผลต่อการอยู่รอดหรือการไปต่อธุรกิจ

5) ความเสี่ยงจากการเข้าถึงเทคโนโลยี (Technology Transforms) ปัจจุบันเทคโนโลยีเป็นแต้มต่อของการทำธุรกิจมีความสำคัญต่อความอยู่รอดหรือไปต่อขององค์กร เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์จะต้องมีนวัตกรรมที่เหนือกว่าตลาดหรืออย่างน้อยใกล้เคียงกับคู่แข่ง เทคโนโลยีในด้านการผลิตทั้งด้านอุตสาหกรรมและบริการมีผลต่อผลิตภาพการผลิต (Productivity) ทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำกว่า ปัจจุบันเข้าสู่ยุค Generative AI เป็นปัจจัยสำคัญต่อการแข่งขันขององค์กรเป็นตัวกำหนดความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจไม่ใช่ทางเลือกแต่กำลังกลายเป็นทางรอดขององค์กร องค์กรที่มีการปรับประยุกต์ใช้เอไอจะสามารถรับการกระแทกจากการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่และความเสี่ยงจากภูมิรัฐศาสตร์

6) สภาพคล่องและการเข้าถึงแหล่งทุน (liquidate & Source of Fund) ความสำเร็จของการก้าวผ่านเศรษฐกิจของศตวรรษที่ 21 ที่มีความแปรปรวนและไม่แน่นอนคือสภาพคล่องทางการเงินของธุรกิจ เป็นโจทย์ยากที่สุดของการบริหารองค์กรเกี่ยวข้องกันขีดความสามารถในการแข่งขัน หากธุรกิจกำไรน้อยไปจนถึงติดลบสภาพคล่องก็ต่ำไม่สามารถจ้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพตลอดจนการ

ลงทุนด้านนวัตกรรมและจัดหาเทคโนโลยีซึ่งมีผลต่อผลิตภาพ (Productivity) เกี่ยวข้องกับต้นทุนที่แข่งขันได้ หากเป็น SME การเข้าถึงแหล่งทุนจากสถาบันการเงินเป็นความท้าทาย

7) การจัดทำแผนกลยุทธ์ทั้งเชิงรุกและเชิงรับ (Strategic Plan) เกี่ยวข้องกับทางเดินของธุรกิจภายใต้ความไม่แน่นอนและความซับซ้อนในโซ่อุปทานจำเป็นที่จะต้องมีการทำแผนธุรกิจซึ่งต้องควบคู่กับการทำแผนกลยุทธ์ทั้งเชิงรุกและเชิงรับโดยนำปัจจัยภายในและภายนอกโดยเฉพาะการวิเคราะห์จุดอ่อนและจุดแข็ง (SWOT Analytic) ขององค์กรในทุกด้าน

8) การบริหารความเสี่ยงบนสถานการณ์ที่เลวร้ายสูงสุด (Risk Management) พลวัตระบียบโลกใหม่จากนี้ไปจะมีความเข้มข้นและซับซ้อนยากที่จะคาดเดา เกิดจากปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจในห่วงโซ่อุปทานการค้าทั้งในระดับภูมิภาคและโลกนอกจากนี้ความเปราะบางของกลไกโลกทำให้มีโอกาสเกิดความขัดแย้งไปจนถึงสงคราม เช่น ความขัดแย้งในภูมิภาคยูเครนและอ่าวเปอร์เซียรวมถึงชายแดนไทย-กัมพูชา ต้นเหตุเกิดจากผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ไม่ลงตัวไปจนถึงการช่วงชิงแหล่งทรัพยากรและผลประโยชน์แอบแฝง เป็นความท้าทายของภาคธุรกิจที่ต้องบริหารความเสี่ยงด้วยการจำลองสถานการณ์เลวร้ายที่คาดไม่ถึงสูงสุด “Worst Case Scenario” ครอบคลุมทุกมิติมาไว้ในแผนการกลยุทธ์และการบริหารองค์กร

สามารถสแกนและดาวน์โหลดบทความนี้ได้ที่ QR CODE
รวมถึงค้นหาบทความทางวิชาการของดร.ธนิต โสรัตน์ ได้ที่
เว็บไซต์ www.tanitsorat.com tanit.sorat
 ดร.ธนิต โสรัตน์

